

Богдан М. Д., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Науковий керівник **Коновальчук І.М.**, доцентка кафедри початкової освіти та культури фахової мови Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодення – це період значних змін у суспільстві. Саме сьогодні Україна потребує громадян, здатних самостійно ухвалювати нестандартні підходи, ефективно розв’язувати різноманітні завдання, демонструючи критичне мислення та творчий підхід у роботі.

Сучасна початкова школа не може залишатися осторонь процесів модернізації освіти, що тривають в Україні. Навчальні досягнення учнів Нової української школи оцінюються через компетентнісний підхід, який ґрунтується на ключових компетентностях, визначених новим Державним стандартом початкової освіти. Протягом навчання в початковій школі діти не лише

здобувають предметні знання, а й опановують ключові компетентності, що сприяють їхньому особистісному та соціальному розвитку на міжпредметній основі. Особливе значення серед цих компетентностей має громадянська компетентність, яка, як одна з ключових, має міждисциплінарний характер і спрямована на соціалізацію учнів, розвиток навичок взаємодії та співпраці, а також дотримання соціальних норм і правил.

Основні громадянські компетентності включають:

- знання прав і обов'язків громадянина;
- усвідомлення своєї громадянської, національної та культурної ідентичності;
- відповідальне ставлення до громадянських прав і обов'язків;
- активна участь у суспільно-політичному житті;
- розуміння ролі національної пам'яті та її впливу на суспільно-політичні процеси;
- здатність формувати та обґрунтовувати власну позицію, поважаючи думки інших;
- повага до інших культур і етносів;
- критичне мислення та здатність вирішувати проблеми [1].

Дослідженням питання формування громадянської компетентності в учнів початкових класів, реалізації проєктної діяльності та використання інтегрованих курсів займалися такі науковці, як Н. Бібік, Н. Гавриш, О. Пометун, І. Смагін, І. Печенко, Н. Беккер. Теоретичні та практичні аспекти впровадження проєктних технологій у роботі з дітьми висвітлено в дослідженнях С. Гончаренка, Г. Селевко, І. Підласої, Н. Захарчук, Ю. Момот.

Громадянське виховання в початковій школі має на меті формування у молодших школярів усвідомленої громадянської позиції, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, а також навичок відповідальної та активної участі в суспільному житті. Воно сприяє розвитку критичного мислення, соціальної відповідальності, толерантності та вміння співпрацювати задля спільного добробуту [2, с. 25].

Початкова школа відіграє ключову роль у формуванні основ громадянського виховання, прищепленні любові до рідного краю та України. Саме на цьому етапі закладаються фундаментальні цінності, які в подальшому впливають на розвиток особистості, її світогляд та загальну освіченість. Те, що дитина засвоює в молодшому шкільному віці, визначає її громадянську позицію й активну участь у житті суспільства [4, с. 43].

Останнім часом у навчанні учнів активно використовується проєктна діяльність, що дає змогу долати стереотипи репродуктивного навчання та сприяє більш природному й органічному оволодінню змістом освіти. Метод проєктів слугує підґрунтям проєктного навчання, за якого засвоєння навчального матеріалу відбувається через послідовну реалізацію учнівського проєкту. Метою такої діяльності стає не лише опрацювання певного освітнього контенту, а й розвиток умінь визначати й досягати спільні цілі, домовлятися про розподіл ролей у групі, конструктивно контролювати хід роботи та розв'язувати можливі конфлікти, беручи до уваги інтереси кожного учасника. Належним чином організована проєктна робота допомагає молодшим школярам побачити сенс у навчальній діяльності, посилюючи їхню мотивацію та внутрішню зацікавленість у спільному досягненні результату, який має соціальне значення.

Формуючи громадянську компетентність молодших школярів, необхідно вчити їх працювати у команді, аргументовано висловлювати власні думки, слухати й поважати позиції інших людей, а також толерантно ставитися до розмаїття поглядів. Ці соціальні навички набуваються природно в процесі проєктної діяльності, яка надає дітям можливість брати участь у розв'язанні практичних завдань, важливих для шкільної та позашкільної спільноти. Систематичне застосування проєктів, орієнтованих на розвиток культурної та громадянської свідомості, формує у школярів почуття причетності до життя громади, закладає засади майбутньої активної громадянської поведінки.

Молодший шкільний вік є важливим етапом для формування громадянської компетентності, оскільки зміна оточення і новий статус школяра сприяють розвитку навичок взаємодії та зміні самооцінки. Вступ до школи включає дитину

в різноманітні міжособистісні відносини – з дорослими, однолітками та вчителями, де вона повинна вчитися відстоювати свої думки, права та автономію. На цьому етапі розвиваються важливі особистісні якості, необхідні для громадянської компетентності: комунікативні навички, здатність до саморегуляції поведінки, готовність до прийняття рішень, розуміння власних потреб і критичне ставлення до себе та оточуючих, дотримання законів і моральних норм. Такий підхід гармонійно інтегрується у загальну стратегію реформування освітньої галузі в Україні, сприяючи поступовій інтеграції у європейський культурний, соціальний і політичний простір та забезпечуючи виховання свідомого громадянина, здатного до відповідального й творчого самовираження.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти: від 21 2018р.№87. URL: <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf> (дата звернення: 20.03.2025).
2. Доміна В. В. Формування громадянської компетентності молодших школярів у контексті національно-патріотичного виховання: методичний посібник. Хмельницький: ХГПА, 2014. 132 с.
3. Концепція національно-патріотичного виховання в системі України. URL: <http://surl.li/kzem>. (дата звернення: 20.03.2025).
4. Формування громадянської компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів у відповідно до вимог нових державних освітніх стандартів / Укладач Н.М. Степанова. Черкаси: Видавництво Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради, 2014. 44 с.